

Aan de gemeenteraad

Agendapunt:

Zaaknummer: 574235

Roden, 30 maart 2025

Onderwerp

Kerkenvisie Noordenveld

Programma

Samen ontwikkelen

Programmadoelstelling

Wij blijven werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de (on)bebouwde omgeving.

Taakveld

Ruimtelijke ordening

Behandelend collegelid

Wethouder Robert Meijer

In behandeling bij

Pauline Bezemer

Gevraagd besluit

Het vaststellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed'.

Kern van het gevraagde besluit

Het vaststellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' en daarin genoemde aanbevelingen.

Alleen het vaststellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is niet genoeg voor het vergroten van het toekomstperspectief van het religieus erfgoed in Noordenveld, m.a.w. het duurzaam behouden van de kerkgebouwen en het (maatschappelijk) gebruik ervan. Het document vormt de input voor het vervolgtraject. Met het vaststellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is alleen de inventariserende fase afgerond. Om werkelijk tot toekomstperspectieven voor het Noordenveldse religieus erfgoed te komen, moet in de nu-tot-stand-gekomen, goede en productieve samenwerking met de kerkeigenaren actief geïnvesteerd worden op lange termijn, waarbij een primaire rol voor de kerkeigenaren en -genootschappen ligt.

Inclusie (iedereen doet mee)

n.v.t.

Duurzaamheid

Een kerkenvisie is een visie op de toekomst van de kerk(gebouw)en binnen de gemeente Noordenveld. Het stelt eigenaren, de gemeente en overige betrokkenen in staat te anticiperen op de (komende) veranderingen ten aanzien van functie, gebruik en verduurzaming van de Noordenveldse kerkgebouwen. Door het participatieproces, zijn we achter de behoeften van de kerkeigenaren en -genootschappen in Noordenveld gekomen op o.a. het gebied duurzaamheid. Hier kan de gemeente op anticiperen.

Hierbij draait het vooral om het vinden van een duurzaam toekomstperspectief voor de kerkgebouwen waarbij de sociaal-maatschappelijke rol die de kerken historisch altijd hebben vervuld centraal staat. Het gaat om een moderne invulling van die rol en het gebruikmaken van de bestaande kerkgebouwen voor o.a. maatschappelijke functies. De meesten zijn van goede kwaliteit en toereikend voor dergelijke (toekomstige) behoeften.

Participatie

Het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is het product van de input en actieve betrokkenheid van de kerkeigenaren en -genootschappen, de historische verenigingen van Noordenveld en de gemeentelijke ambtenaren van de afdelingen Beleid Ruimtelijk Domein, Beheer en Sociaal Domein in samenwerking met onderzoeks- en adviesbureau Kathedraaldenkers.

Voor het kerkenvisietraject is bij uitstek een participatief proces gevolgd. Het betreft immers kerkgebouwen die in eigendom zijn van particulieren en kerkgenootschappen. Een goede relatie opbouwen tussen kerkeigenaren en de gemeente is cruciaal om een goed beeld te krijgen van de specifieke Noordenveldse kerkenproblematiek en om gezamenlijk kansrijke oplossingsrichtingen te bedenken t.a.v. het religieus erfgoed. Vanaf het begin is het projectteam Kerkenvisie Noordenveld in overleg geweest met de kerkeigenaren. In individuele gesprekken met de kerkeigenaren en bezoeken aan de kerkgebouwen is een beeld gevormd van hoe alle eigenaren naar de toekomst kijken. Nieuwe (landelijke) ontwikkelingen en bevindingen werden tijdens vier kerkenvisiebijeenkomsten gedeeld. Ook werden vragen van de kerkeigenaren beantwoordt en, indien nodig, meegenomen naar de volgende kerkenvisiebijeenkomst. Dergelijke input en uitwisseling gaf vorm aan de inhoud van het conceptdocument Kerkenvisie Noordenveld. Voor de feedback op het conceptdocument zijn, naast de kerkeigenaren, de historische verenigingen van Noordenveld in de arm genomen.

Daarnaast heeft het projectteam Kerkenvisie Noordenveld, tijdens het inventarisatieproces, al een kerkgemeenschap ondersteund met een rijkssubsidieaanvraag voor herbestemmingsonderzoek voor drie kerken waarvoor, in de toekomst, een derde partij in de hand genomen wordt door desbetreffende kerkgemeenschap voor de voortzetting daarvan; ook is continue contact onderhouden met de kerkeigenaren voor persoonlijke maatwerkvragen en zijn de eigenaren aangemoedigd om met de juiste/expert collega-ambtenaren binnen Noordenveld te

praten bij gerichte/specifieke vragen. Dit laatste is onderdeel van het reguliere werk van de collega-ambtenaren. Het ging hierbij, vanuit het oogpunt van het kerkenvisietraject, vooral om het creëren van bewustzijn bij collega-ambtenaren over kerk(gebouw)en in Noordenveld en de mogelijke kansen die daar liggen in relatie tot het denken over de toekomst en leefbaarheid van de dorpskernen.

Inwoners van de gemeente Noordenveld zijn in een (digitale) enquête gevraagd om hun mening te geven over de toekomst van de Noordenveldse kerkgebouwen. Vanuit de kerkeigenaren bestaat de wens om, wanneer voor (door)ontwikkeling van een kerkgebouw wordt gekozen, een verder verdiepende enquête gefocust op een kerkgebouw te houden, al dan niet georganiseerd door de gemeente Noordenveld.

Financiën

De decentralisatie-uitkering van €25.000,- van de Rijksoverheid is in 2021 ontvangen. Met dit budget is het ervaren onderzoeks- en adviesbureau Kathedraaldenkers in de arm genomen. Samen met de input van het gemeentelijke projectteam Kerkenvisie Noordenveld, bestaande uit een ambtelijke projectleider, adviseur en student-stagiaire, hebben zij het project gecoördineerd en vormgegeven. Niet alle facturen van Kathedraaldenkers zijn al binnen en betaald, maar de verwachting is dat het restant van de decentralisatie-uitkering van €25.000,-, het overhevelingsbudget overgeheveld van 2024 naar 2025, de nog komende facturen van Kathedraaldenkers dekken.

Moet er een begrotingswijziging plaatsvinden?

Nee

Vindt er een evaluatie plaats?

Nee

Tijdpad

- Het aanvragen van de decentralisatie-uitkering voor het opstellen van de kerkenvisie Noordenveld is vastgesteld per collegebesluit op 20 april 2021;
- In februari 2024 is gestart met het in de arm nemen van het onderzoeks- en adviesbureau Kathedraaldenkers;
- De kerkenvisie-/informatiebijeenkomsten met de kerkeigenaren vonden respectievelijk plaats op 23 maart, 28 april, 21 november 2024 en 24 februari 2025;
- Een waardenstelling van de kerkgebouwen en interieurs is aangevraagd bij Museum Catharijneconvent en geleverd voor de eerste (kick-off) kerkenvisiebijeenkomst op 23 maart 2024;
- De individuele gesprekken met de kerkeigenaren vonden plaats in het jaar 2024;
- Gedurende het jaar 2024 is gewerkt aan het conceptdocument en de bijbehorende paspoorten. Ook is input van collega-ambtenaren opgehaald, d.m.v. twee ambtenarenworkshops, georganiseerd in het jaar 2024 en 2025.
- Het conceptdocument Kerkenvisie Noordenveld is begin februari 2025 met alle betrokkenen gedeeld, met een feedbackperiode van 2,5 weken;
- Tijdens de vierde kerkenvisiebijeenkomst van 24 februari 2025 is afgesproken om de kerkeigenaren nog tien extra dagen voor feedback te geven, dit i.v.m. kerkraadsvergaderingen.

Nadere onderbouwing

Aanleiding

Aanleiding voor het opstellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld.

Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is het aanvragen van de decentralisatie-uitkering integrale lokale kerkenvisies bij het Rijk, vastgesteld per collegebesluit (zaaknr. 809205).

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft in 1 januari 2019 middelen beschikbaar gesteld voor het opstellen van kerkenvisies op gemeenteniveau. Het primaire doel van OCW is het behoud van (rijks)monumentale kerkgebouwen tegen een trend in van ontkerkelijking. De komende jaren is de voorspelling dat 30 tot 80% van de kerken haar oorspronkelijke functie verliest. De opzet is dat kerkeigenaren en de burgerlijke gemeenten in eerste instantie het gesprek aan gaan om deze problematiek te verkennen. In een later stadium kunnen ook andere partijen worden betrokken (erfgoedgenootschappen, sociaal-maatschappelijke organisaties, burgers etc.). Onderzocht wordt welke kansen en bedreigingen spelen en hoe, door krachtenbundeling, een duurzaam toekomstperspectief ontwikkeld kan worden voor de kerkgebouwen: de Kerkenvisie.

De gemeente Noordenveld heeft een decentralisatie-uitkering van €25.000,- aangevraagd op basis van het feitelijk aantal kerkgebouwen in de gemeente Noordenveld. Deze aanvraag is gehonoreerd in 2021. De bijdrage had de volgende voorwaarden:

- een kerkenvisie opstellen;
- deze te financieren uit de daartoe bestemde decentralisatie-uitkering.

Het doel van het opstellen van een kerkenvisie:

- Het behoud van en, indien noodzakelijk, een nieuwe toekomst geven aan kerkgebouwen in de gemeente Noordenveld;
- Gezamenlijk (gemeente Noordenveld, kerkgemeenschappen, kerkgebouweigenaren, burgers en erfgoed- en sociaal-maatschappelijke organisaties) werken aan een integrale kerkenvisie en proberen samen tot oplossingen te komen voor huidige en toekomstige uitdagingen;
- Bevordering van de verstandhouding tussen kerkeigenaren/betrokkenen en gemeente;
- Inventarisatie van de kerkencollectie, inclusief interieurs.

Verdere relevantie

- De zeventien gebedshuizen in Noordenveld zijn niet in het bezit van de gemeente Noordenveld, behalve de kerktorens van de Magarethakerk te Norg, de Jacobskerk te Roderwolde en de Catharinakerk te Roden. Daarom heeft de gemeente Noordenveld in samenwerking met de kerkeigenaren het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' opgesteld. De gemeente stelt een groot belang in dat kerkgebouwen en geloofsgenootschappen binnen de dorpskernen behouden blijven. Door middel van monumentale beschermingen (acht van de zeventien gebedshuizen zijn aangewezen als rijksmonument) en het omgevingsplan, kan de gemeente invloed uitoefenen op het behoud, het gebruik en

het toekomstperspectief van deze kerkgebouwen. Samenwerking met de kerkeigenaren is daarbij essentieel. Het opbouwen en vasthouden van een vertrouwensband, het bundelen van de krachten en het gezamenlijk opstellen van breed gedragen doelstellingen, alsook het komen tot concrete samenwerkingen en invullingen voor kerkgebouwen, zijn daarbij van groot belang. Overleg over nieuwe invullingen van de kerkgebouwen voorraad in de gemeente kan, op duurzame wijze, bijdragen aan het behoud van maatschappelijke functies in de dorpskernen (zie aanbeveling 1). Het vasthouden van de nu tot-stand-gekomen samenwerking en kennisuitwisseling met de kerkeigenaren vraagt om een structurele investering. Met het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is een eerste, constructieve stap gezet.

- Het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' is uniek in het feit dat het naast kerkenpaspoorten ook paspoorten voor de kerkgemeenschappen en de begraafplaatsen heeft opgenomen. Dit om een volledig beeld te geven van religieus erfgoed binnen de gemeente Noordenveld, en hoe de verschillende typen religieus erfgoed (gebouw, gemeenschap en funerair) met elkaar in verband staan, per kern en regionaal.

Bijlage(n)

- Het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed'.
- Bijlage I. Kerkgemeenschappen en kerkenpaspoorten
- Bijlage II. Begraafplaatsen

Ter inzage liggende stukken

N.v.t.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noordenveld,

Sebastiaan Ruddijs, secretaris/directeur

Klaas Smid, burgemeester

No:

Onderwerp: Kerkenvisie Noordenveld

De Raad van de gemeente Noordenveld,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van : 30 maart 2025;

gelet op de bepalingen van de Beleidsbrief Erfgoed telt. De betekenis van erfgoed voor de samenleving, kenmerk: 23820, nr. 248.; Artikel 108, lid 1, Gemeentewet; Met inachtneming van de Erfgoedwet ondersteunt het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed' de bescherming van de acht rijksmonumentale kerkgebouwen in gemeente Noordenveld, en het beschermde dorpsgezicht Veenhuizen.,

B E S L U I T

Het vaststellen van het document 'Kerkenvisie Noordenveld. Toekomstverkenning Religieus Erfgoed'.

Roden, 14 mei 2025

De Raad van de gemeente Noordenveld,

H. Huttinga, griffier

K. Smid, voorzitter